

MAKTABGACHA TA'LIMDA DUAL TA'LIM IMKONIYATLARI

Sodiqova Shahnoza Talatovna

Yunusobod tumani 202-sonli

davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori

Annotatsiya. Ushbu maqolada dual ta'limning rivojlanish tendensiyalari, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida dual ta'limni joriy etish modellari haqida batafsil yoritilgan.

Kalit so'zlar: dual ta'lim, maktabgacha ta'lim, oliy ta'lim, tendensiya, rivojlanish.

Abstract. This article provides a detailed description of the development trends of dual education, models for implementing dual education in preschool educational organizations.

Keywords: dual education, preschool education, higher education, trends, development.

Абстрактный. В данной статье подробно описаны тенденции развития дуального образования, модели реализации дуального образования в дошкольных образовательных учреждениях.

Ключевые слова: дуальное образование, дошкольное образование, высшее образование, учение, развитие.

Dual ta'lim – bu nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirgan holda ta'lim olishning samarali usuli bo'lib, talabalarni aniq kasbiy malaka va tajribaga ega qilib tayyorlashga qaratilgan. Dual ta'lim tizimida o'quv jarayoni ta'lim muassasasida nazariy bilim olish va ishlab chiqarishda amaliyot o'tash bilan birgalikda tashkil etiladi.

Maktabgacha ta'lim darajasida dual ta'lim joriy etish qiyinroq, chunki bu bosqichda asosiy maqsad bolalarning ijtimoiy, aqliy va jismoniy rivojlanishiga yordam berishdir. Biroq, pedagoglar va tarbiyachilar tayyorlash jarayonida, pedagogik kollej yoki universitetda nazariy kurslarni o'tish hamda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida amaliyot o'tash, bolalar bilan ishlash jarayonini kuzatish va ishtirok etish mumkin. Bolalarga ta'lim berish jarayonida o'quv-amaliy materiallardan foydalanish, ularning ijodiy fikrlash va motorikasini rivojlantirish metodlaridan foydalanish mumkin.

Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida dual ta'lim tizimi talabalarining malakasini bozor ehtiyojlariga mos ravishda shakllantirishga qaratilgan. Bu jarayonda ta'lim muassasalari, masalan oliy ta'lim va bog'cha o'rtasida hamkorlik yo'lga qo'yiladi.

Dual ta'limning asosiy jihatlari talaba o'qish jarayonining ma'lum qismini universitetda o'taydi (nazariya), qolgan qismini hamkor tashkilotda amaliyot sifatida o'taydi. Bunday amaliyot talabaning maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ish tajribasini shakllantiradi.

Talabalarni amaliyotga qabul qiladigan maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'quv dasturini ishlab chiqishda ishtirok etadi. Talabalar kelajakda shu tashkilotlarda ishga joylashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Dual ta'limning afzalliklari talabalarining

malakasi bog'cha talablariga mos bo'ladi, bu esa ish tajribasini oldindan shakllanishiga, bog'chadagi amaliyot davomida amaliy bilim va ko'nikmalar o'zlashtirilishiga olib keladi.

Dual ta'lim, ayniqsa, mutaxassislarni ishlab chiqarishga mos ravishda tayyorlash uchun muhimdir. Maktabgacha va oliy ta'lim sohasida uning samaradorligini oshirish uchun ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi aloqani yanada mustahkamlash zarur.

Dual ta'lim modeli qadimdan kasb-hunarlarni o'rgatishning asosiy usullaridan biri sifatida mavjud bo'lgan. Uning asosi o'rta asrlardagi "ustoz-shogird" tizimiga borib taqaladi. Shu tizim orqali shogird ustoz yoki hunarmand bilan bevosita ishlab, kasbiy ko'nikmalar va bilimlarni amaliy ravishda o'zlashtirgan. Zamonaviy dual ta'limning shakllanishi esa 19-20 asrlarda sanoat inqilobi tufayli hosil bo'lgan ishchi kuchlariga bo'lgan talabdan kelib chiqqan.

Dual ta'limning ilk modeli 20-asrning boshlarida Germaniyada dual ta'limning asosiy tamoyillari shakllandi. Ushbu mamlakatdagi kasbiy ta'lim tizimida amaliyot va nazariyani uyg'unlashtirishga katta e'tibor berilgan. Shveysariya va Avstriyada ham dual ta'lim rivojlandi va Germaniyaning tajribasi asosida keng qo'llanila boshlandi.

Dual ta'limning 20-asrdagi rivojlanishi Sanoatlashuv davriga to'g'ri keladi. Bu davrda ishlab chiqarish korxonalari ishchi kuchi sifatini oshirish maqsadida kasbiy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik qilishni boshladi. Korxonalar va ta'lim muassasalari o'rtasida rasmiy hamkorlik kelishuvlari paydo bo'ldi.

21-asrda dual ta'limning globallashuvi ro'y berdi. Dual ta'lim rivojlangan mamlakatlardan boshqa mintaqalarga ham eksport qilindi. Bugungi kunda u Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, Janubiy Koreya, Singapur, Kanada va boshqa mamlakatlarda keng qo'llaniladi. Zamonaviy ishlab chiqarish jarayonlari (industriya, robototexnika) dual ta'limga yangi standartlarni olib kirdi.

Dual ta'limning rivojlanish tendensiyalarida texnologik integratsiya alohida o'rin tutadi. Bunda zamonaviy texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt, virtual reallik va simulyatsiya platformalari dual ta'lim jarayoniga joriy etilmoqda. ishlab chiqarish jarayonlariga oid zamonaviy dasturlar va texnikalar o'quv jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Kasb-hunar turlarining ko'payishi esa avval dual ta'lim sanoat, mexanika va texnik kasblarga yo'naltirilgan bo'lsa, endilikda u sog'liqni saqlash, axborot texnologiyalari, turizm va boshqa sohalarni ham qamrab olmoqda. Ishlab chiqarish korxonalari va ta'lim muassasalari o'rtasida virtual hamkorlik platformalari rivojlanmoqda. Bu talabalarga ish joyiga bormasdan turib ham ma'lum darajadagi amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirish imkonini beradi.

Xalqaro hamkorlik dasturlari orqali talabalarga chet eldagi kompaniyalarda amaliyot o'tash imkoniyati yaratilayapti. Masalan, Erasmus+ dasturi doirasida talabalar boshqa mamlakatlarda dual ta'limdan o'tish imkoniyatiga ega.

Dual ta'limni qo'llab-quvvatlash uchun davlatlar va xususiy sektor tomonidan moliyaviy yordamlar ajratilayotir. Masalan, ba'zi mamlakatlarda dual ta'lim dasturlarida ishtirok etadigan talabalarga maosh to'lanadi. Talabalarning tayyorgarligini bevosita ish joyiga moslashtirish jarayoni kuchaymoqda. Korxonalar talabalarni o'z talablari asosida tayyorlashga e'tibor qaratyapti.

Dual ta'limning tarixi uzoq, ammo uning zamonaviy shakli sanoat inqilobidan keyin rivojlangan. Bugungi kunda dual ta'lim ishlab chiqarish va ta'lim o'rtasidagi aloqani yanada mustahkamlash, mehnat bozoriga raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning asosiy usuli sifatida o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda. Rivojlanish tendensiyalari, ayniqsa, texnologiyalar bilan uyg'unlashish va globallashtirishga yo'naltirilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. F.R. Valiyeva Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi didaktik jarayonlarda shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati //Multi disciplinary research studies and education, Kuala Lumpur, Malasiya 2021
2. F.R. Valiyeva The importance of educational content in preparation of competitive personnels// 2nd International Conference BRIDGE TO SCIENCE: RESEARCH WORKS San Francisco, USA February 28, 2018
3. Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti – T.:2020.
4. Lazarev V. S., Potashnik M. M. Upravleniye razvitiyem shkoly. – M., 1995. – 441 s.
5. Potashnik M.M. Pedagogicheskoye tvorchestvo: problemy razvitiya i opyt. – Kiyev, 1988.

